

De politieke partijen hersteld

Uiterst links had voor de oorlog twee in het parlement vertegenwoordigde groeperingen gekend: de Revolutionair-Socialistische Arbeiderspartij, de RSAP, en de Communistische Partij Nederland, de CPN.

De RSAP keerde niet terug. Zij was gedomineerd door haar voorzitter, Henk Sneevliet; hij en twintig kaderleden van het door hem opgerichte illegale Marx-Lenin-Luxemburg-front (het MLL-front) waren in februari en maart '42 gearresteerd en in april waren Sneevliet en acht van die kaderleden gefusilleerd – nadien werd de revolutionair-socialistische activiteit door twee kleine groeperingen: de Communistenbond 'Spartacus' en het Comité van Revolutionaire Marxisten, voortgezet maar beide kwamen tijdens de bezetting niet verder dan het stadium van de politieke secte en na de bevrijding groeide hun aanhang nauwelijks; meer dan een horzel in de flank van de CPN werden zij niet.

Ook deze had tijdens de bezetting een bewogen geschiedenis gehad. Haar eerste illegale leiding: Paul de Groot, Lou Jansen en Jan Dieters, was in april '43 weggefallen; Jansen en Dieters waren gearresteerd (beiden werden gefusilleerd) en de Groot, wiens vrouw en dochter al eerder gearresteerd en naar Sobibor gedeporteerd waren, was in Zwolle diep ondergedoken; de nieuwe partijleiding, gevormd door Jan Postma, die districtsleider van de illegale CPN in Amsterdam was geweest, had niet meer met hem in contact kunnen komen. Vooral op advies van de verbindingsman met Moskou, Daan Goulooze (die voor Paul de Groot weinig waardering koesterde), had Postma aansluiting gezocht bij de Nederlandse illegaliteit in haar algemeenheid en daarbij had hij in de nieuwe partijleiding twee bekende vooroorlogse CPN'ers ingeschakeld: Ko Beuzemaker en Cees Schalker. Dezen alsmede Postma en Goulooze waren in november '43 in handen van de SD gevallen en van die vier zou alleen Goulooze de oorlog overleven. De nieuwe leiding van de illegale CPN, de derde al, had met Jaap Brandenburg aan het hoofd de door Postma ingeslagen koers voortgezet. Naast Brandenburg hadden van die leiding o.m. A. J. Koejemans, Frits Reuter, Friedel Baruch en Gerben Wagenaar deel uitgemaakt. Het werk was verdeeld; zo was Koejemans als hoofdredacteur van het wijdverbreide illegale blad *De Waarheid* opgetreden en had Wagenaar, die tot de door de socialist Jan Thijssen opgerichte Raad van Verzet was toegetreden, de sabotagegroepen onder zich, welke, zoals eerder vermeld, begin september '44 onderdelen waren geworden van de Binnenlandse Strijdkrachten. Trouwens, ook als partij was de CPN toen ingevoegd in het grote geheel van de samenwerkende